

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 534
van **KRISTOF SLAGMULDER**
datum: 12 mei 2021

aan **MATTHIAS DIEPENDAELE**
VLAAMS MINISTER VAN FINANCIËN EN BEGROTING, WONEN EN ONROEREND ERFGOED

Onroerenderfgoeddepots - Erkenningen en werking

Depots kunnen een erkenning als onroerenderfgoeddepot aanvragen. Het Onroerenderfgoeddecreet omschrijft zo'n depots als bewaarplaatsen met een onderzoekersruimte waar in aangepaste, gecontroleerde omstandigheden archeologische ensembles, archeologische artefacten of onderdelen van beschermd erfgoed uit het Vlaamse Gewest worden bewaard en beheerd.

Een onroerenderfgoeddepot bewaart dus meer dan archeologische vondsten. Het kan bijvoorbeeld ook (tijdelijk) losse onderdelen van een monument bewaren tijdens een langdurige restauratiecampagne.

Momenteel zijn er vijftien erkende onroerenderfgoeddepots. Ook zijn er heel wat niet-erkende depots in Vlaanderen.

1. Beschikt de minister over cijfers over het aantal niet-erkende erfgoeddepots?
2. Wat zijn de voornaamste redenen waarom ze niet erkend zijn? Voldoen ze niet aan de voorwaarden of zijn ze geen vragende partij voor erkenning?
3. Zijn er cijfers over het aantal archeologische ensembles momenteel in het beheer van de depots, zowel bij erkende als niet-erkende depots? Werden ze gedeponeerde door archeologische bedrijven of private eigenaars?
4. Hoeveel ensembles worden gemiddeld jaarlijks voor wetenschappelijk onderzoek opgevraagd bij de depots? Wat is de gemiddelde termijn dat de ensembles uit het depot gehaald worden voor wetenschappelijk onderzoek?
5. Hoelang blijven archeologische ensembles gemiddeld in een depot?
6. Wat is de gemiddelde kostprijs voor het deponeren van een archeologisch ensemble?
7. Welke initiatieven plant de minister nog ter zake?

ANTWOORD

op vraag nr. 534 van 12 mei 2021

van **KRISTOF SLAGMULDER**

1. In tegenstelling tot erkende onroerenderfgoeddepots, die aan bepaalde wettelijke voorwaarden voldoen, dekt de term niet-erkend erfgoeddepot een waaier aan diverse mogelijke opslaginfastructuren waaronder die van archeologische bedrijven, kandidaat-erkende onroerenderfgoeddepots, privé- en publieke musea, verzamelaars, universiteiten, heemkundige kringen, overheden en wetenschappelijke instellingen. Hoewel de behoudsplichten gelden voor de eigenaars of beheerders van archeologische ensembles opgegraven na 2016, nemen de niet-erkende depots geen formele rol op binnen de onroerenderfgoedreggeving. Het agentschap Onroerend Erfgoed heeft dus geen wettelijke of administratieve relatie met niet-erkende depots (uitgezonderd kandidaat-erkende onroerenderfgoeddepots) en de opvolging ervan valt buiten haar bevoegdheid.
2. Het agentschap Onroerend Erfgoed heeft geen structureel zicht op de redenen waarom depots geen erkenning aanvragen. Van de grotere bekende depots verbonden aan de centrumsteden, de provincies of de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden zijn wel zo goed als alle depots erkend. Daarnaast is er ook een privaatrechtelijk initiatief als onroerenderfgoeddepot erkend. Een erkenning aanvragen biedt het voordeel van zichtbaarheid en bekendheid binnen de sector, lidmaatschap van het Vlaams Depotnetwerk en, mits bijkomende voorwaarden, financiële ondersteuning vanuit de Vlaamse overheid. Een erkenning houdt anderzijds ook een aantal verplichtingen in (receptieve functie, jaarlijkse rapportage, ...) wat het niet voor elk depot geschikt of wenselijk maakt.
3. De erkende onroerenderfgoeddepots rapporteren jaarlijks (uiterlijk op 31 mei) in functie van hun erkenning, onder andere over het aantal gedeponeerde ensembles. Deze cijfers rapporteert de administratie jaarlijks in het onderzoeksrapport Evaluatie Archeologie. De meest recente cijfers over het aantal gedeponeerde ensembles staan in het rapport over het werkjaar 2019 want de uiterste rapportagetermijn voor erkende onroerenderfgoeddepots valt na het finaliseren van de Evaluatie Archeologie. De Evaluatie Archeologie 2019 is te raadplegen op <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/37342>). Daarin kan men lezen dat er eind 2019 1.146 archeologische ensembles bij erkende onroerenderfgoeddepots in bewaring waren en er dat jaar een aangroei was van 205 nieuwe ensembles. De Evaluatie Archeologie 2019 vermeldt ook waar de archeologische ensembles terecht komen. Ensembles die het resultaat zijn van archeologisch vooronderzoek blijven in 60% van de gevallen in de opslaginstructuur van de erkende archeoloog, 28% komt terecht bij de eigenaar en 11% in een erkend onroerenderfgoeddepot. Niet-erkende depots ontvangen slechts 1% van de ensembles uit archeologische vooronderzoeken. Voor archeologische ensembles uit opgravingen, die vaak veel omvangrijker zijn, is de situatie anders. Van deze ensembles gaat 36% naar een onroerenderfgoeddepot, 34% naar de eigenaar, 25% blijft in de opslaginstructuur van de erkende archeoloog en maar 5% van de ensembles uit opgravingen belandt bij niet-erkende depots.
4. Het Vlaams Depotnetwerk bevroeg de depots rechtstreeks hiervoor want de jaarlijkse rapportagestandaard bevat geen cijfers over het aantal opgevraagde ensembles. Van de depots die antwoordden (66%) en waar al ensembles werden opgevraagd voor wetenschappelijk onderzoek, bedraagt het jaargemiddelde 11,7 ensembles.

Het is wel belangrijk dit cijfer te nuanceren, want niet alle onroerendergoeddepots houden de cijfers hierover op dezelfde wijze bij. Sommigen registreren enkel raadpleging op collectieniveau (en dus niet per ensemble terwijl een onderzoeker bij een bezoek bijv. meerdere ensembles kan consulteren) of houden gegevens over raadplegingen al langer of consequenter bij dan anderen.

Er is ook een verschil in hoe men raadpleging voor wetenschappelijk onderzoek moet definiëren. Zo ontvangen onroerendergoeddepots geregeld vragen over ensembles of collectiestukken of verzoeken om foto's door te sturen zonder dat er fysieke raadpleging plaatsvindt. Daarbij is het niet altijd eenvoudig om een strikt onderscheid te maken tussen wetenschappelijke raadpleging door externen en wetenschappelijke raadpleging of handelingen door internen (zowel de eigen diensten als die behorend tot dezelfde organisatie).

Het raadplegen van ensembles in onroerendergoeddepots gebeurt haast altijd ter plaatse, in de daarvoor wettelijk verplichte ruimtes. Ensembles verlaten het depot enkel wanneer bepaalde (natuurwetenschappelijke) onderzoeks- of conservatietechnieken er niet mogelijk zijn. Ensembles verlaten bijgevolg maar zelden het depot en wanneer dit gebeurt, is de termijn ervan beperkt.

5. De deponering van archeologische ensembles in de opslaginfrastructuur van archeologische bedrijven is vooral tijdelijk van aard en noodzakelijk voor de erkende archeoloog om het opgegraven materiaal te analyseren met het oog op het eindverslag. Dat eindverslag heeft een wettelijke maximale oplevertermijn van twee jaar na het voltooiën van de opgraving.

In de meeste gevallen verhuizen archeologische ensembles in de loop van deze tweejarige termijn naar hun uiteindelijke bestemming (erkend onroerendergoeddepot, niet-erkend depot of eigenaar). Deze uiteindelijke deponering heeft steeds langdurige bewaring tot doel. Eens gedeponiseerd, blijven archeologische ensembles dan ook ter plaatse, hoewel ze voor onderzoeks- of tentoonstellingsdoeleinden tijdelijk ontleend kunnen worden.

6. Sommige erkende onroerendergoeddepots bieden kosteloze deponering aan via een eigendomsoverdracht. Zo worden zij zelf eigenaar van de gedeponeerde ensembles en hoeft de eigenaar niet in te staan voor deponerings- en mogelijk toekomstige conservatiekosten terwijl het genotsrecht van een eventueel topstuk via een bruikleenovereenkomst daarbij niet noodzakelijk hoeft in te boeten.

Bij deponering zonder eigendomsoverdracht kunnen erkende onroerendergoeddepots kosten aanrekenen, al doen ze dat niet allemaal. De kosten bestaan in dat geval vaak uit een vast, eenmalig instapbedrag en een bescheiden jaarlijks of maandelijks bedrag afhankelijk van de grootte van het ensemble (men betaalt dan per ingenomen m² of m³). Eventuele kosten die voortkomen uit conservatienoden zijn ook voor de eigenaar maar zullen slechts occasioneel voorkomen.

7. Op 1 april 2021 presenteerde mijn collega minister van Cultuur Jan Jambon de Strategische Visienota Cultureel Erfgoed waarin ook de afstemming in depotbeleid tussen cultureel en onroerend erfgoed aan bod komt met vermelding daarin van een aantal concrete doelen (https://www.vlaanderen.be/cjm/sites/default/files/2021-04/strategische_visienota_cultureel_erfgoed.pdf). Het uitwerken van deze doelen zal de komende jaren leiden tot een nauwere samenwerking van mijn administratie met het Departement Cultuur, Jeugd en Media.

Het agentschap Onroerend Erfgoed ontving dit jaar ook een erkenningsaanvraag voor het onroerendergoeddepot GAZO (Sint-Truiden), het eerste kandidaat-erkend onroerendergoeddepot in de provincie Limburg. Ik neem hierover dit jaar nog een beslissing.